

Előszó

A hatékony fordításnak feltétele a megfelelő terminológiai előkészítés, különösen akkor, ha a fordítást többen végzik. Az utóbbi esetben a fordítás megkezdése előtt minden fordítónak kapnia kell egy szöszedet, amelynek használata kötelező: az egyes kifejezések kizárólag az ott megadott módon fordíthatók. Az előre kiosztott szöszedet ugyanakkor sohasem teljes, ezért a fordítás közben mindenképpen keletkezik új terminológia. Ezért a lefordított szakkönyv terminológiája a fordítást előkészítő terminológus és a fordítók közös munkája.

Ez a szótár a SZAK Kiadó könyvfordításai során létrehozott terminológiai szöszedeket tartalmazza – összesítve, alaposan szerkesztett formában. 47 kötet anyagát foglalja magában. Ezek nemcsak angolból fordított művek: a Kiadó bátorította a szerzőket, hogy eredeti műveik terminológiáját is tudatosan alakítsák ki, így több könyv végén magyar- és angol-magyar szöszedet is található.

Az említett kötetek szöszvegei együtt alkotják a SZAK Kiadó kétnyelvű, párhuzamos korpuszt (röviden: a SZAK-korpuszt), amelyben a kötetek eredeti és magyar nyelvű szöszvege is megtalálható. Az angol nyelvű részkorpusz körülbelül 1,4 millió, a magyar rész 2 millió szöszvegszót tartalmaz (az eltérést az eredeti magyar nyelvű művek okozzák). A korpuszt a Kiadó – konzorciumi együttműködés keretében – fordítástechnológiai kutatás-fejlesztési projektekből használja.

Szótárunk teljesen korpuszalapú: egyfajta betekintést nyújt a SZAK Kiadó fordítási és szerkesztési gyakorlatába. Emellett pedig rendkívül hasznos fordítók számára, mert korszerű szöszvegekben előforduló, tényleges fordítási problémát jelentő kifejezésekre tartalmaz fordítói megoldásokat. A szótár ugyanakkor nincs kiegyensúlyozva: csak olyan szavakat, kifejezéseket tartalmaz, amelyek előfordulnak a SZAK Kiadó által kiadott könyvekben. Nem gyűjtöttünk hozzá járulékos anyagot, ezért ha valaki olyan szakirodalmat olvas, amelynek témájával ez a kiadó eddig nem foglalkozott, feltehetően beleütközik majd olyan szavakba és kifejezésekbe, amelyeket nem talál meg a szótárban.

A szótárban nem teszünk különbséget a brit és az amerikai angol között: az egyes szavak és kifejezések azzal az írásmóddal szerepelnek, amellyel az eredeti szöszvegekben is előfordultak.

Szótárunkban számos olyan szócikk is van, amelyek eredetileg különböző programokban voltak üzenetek vagy parancsok. Ezek fordítását – ha rendelkezésre állt – a kérdéses program honosított (magyar) változatából vettük. Az ilyen szócikkeket külön szimbólummal meg is jelöltük (lásd a szócikkek szerkezetét a belső borítón). A magyar kifejezések e szócikkekben az eredeti (programbeli) helyesírásukkal szerepelnek, azt nem javítottuk.

A szótár új kiadása 19 928 szócikket tartalmaz, amelyeket 6 367 szóbokorba rendeztünk. Egyes szócikkeket a bokrosítás során több szóbokorba is besoroltunk, így a szótár fizikailag több mint 30 ezer szócikket tartalmaz, ezek fele azonban ismétlődik. A többszörös bokrosítás jelentősen megkönnyíti a szótár használatát, mert egy kifejezést gyakorlatilag bármelyik szava alapján megtalálunk.

A szócikkek szerkezetét a belső borítón található ábra mutatja.

A szótár készítéséről

A szótár teljes egészében számítógépes eszközökkel készült. A korpuszt képező művek sorában az utolsó két kötet terminológiai előkészítéséhez már az automatikus terminológiakivonatolás eszközeit is felhasználtuk, amelyeket az IKTA-5-00187/2005. számú, Digitális terminológus című projekt keretében kutattunk, a MorphoLogic Kft.-vel és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai Karával közösen.

A szótár tartalmának szerkesztése adatbázis- és táblázatkezelő eszközökkel történt. A táblázatos ábrázolásból az anyagot az XML-formátumba alakítottuk. Ez az XML-formátum az alapja a kötet CD-mellékletén található elektronikus változatnak, illetve közvetlenül ebből készült a nyomtatott változat is, az XSLT-technológia felhasználásával.¹ Így a szótár – az anyaggyűjtési fázistól a nyomtatott kimenet előállításáig – nem egészen hat hét alatt készült el. Ebbe a hat hétbe természetesen nem értjük bele a különböző könyvek terminológiai szöszedetének előállítását, hiszen ez folyamatosan zajlott az előző kiadás megjelenése óta.

Az elektronikus változatról

A szótár elektronikus változatát a MorphoLogic Kft. MoBiMouse Plus programja működteti, amely a lehető legkorszerűbb szótári technológiát képviseli. Ez a program egyaránt jó szolgálatot tesz a szövegek olvasása közben, illetve szótárazáskor: ha a webböngészőben vagy szövegszerkesztőben – vagy épp a számítógép menüjében, sűgőjában – olvasunk egy szöveget, elég az egérmutatót az ismeretlen szó vagy kifejezés fölé húzni, és kicsit ott hagyni: a megfelelő szótári szócikkek automatikusan megjelennek, méghozzá legtöbbször a szöveggörnyezet figyelembe vételével. Ha azonban szótáraznunk kell, bekapcsolhatjuk az „ablakos” változatot (a „MoBiDic”-üzemmódot): ekkor magunk is begépelhetünk szavakat, kifejezéseket, kereshetünk kifejezésben, és szövegszerkesztőbe is átvihetjük a szócikkek egyes részeit.

¹ Az XML-ről és az XSLT-ről bővebben olvashatnak Neil Bradley: Az XML-kézikönyv c. művének új, átdolgozott kiadásában (SZAK Kiadó, Bicske, 2005.), amelynek terminológiája szintén megtalálható ebben a szótárban.

Köszönetnyilvánítás

Helyszűke miatt itt nem tudjuk felsorolni mindazokat a könyveket, amelyek terminológiai anyaga szerepel a szótárban, de ha az Olvasó felkeresi a Kiadó weboldalát (<http://www.szak.hu>), akkor megtekintheti a teljes könyvlistát, amelyet – talán egy-két cím kihagyásával – egészében ide másolhattunk volna.

Azonban mindenképp álljon itt azok neve, akik szerzőként, fordítóként, terminológusként, lektorként vagy szerkesztőként részt vettek a SZAK Kiadó szótára alapját képező könyvek létrehozásában, így sok tekintetben a szótár szerzőinek tekinthetők:

Albert István, Baksáné Varga Erika, Balássy György, Bánki Máté, Bezzegh Petra, Böröczky Szabolcs, Charaf Hassan, Csernus Edina, Cserny László, Dávid Ákos, Deák Csaba, Egenhoffer Norbert, Erdélyi Tibor, Erdős Anikó, Füstös János, Füzessy Tamás, Gabányi Endre, Gábrriel Zoltán, Gajda András, Gál Balázs, Gál Péter, Grezner Ferenc, Gyimesi Csaba, Györke István, Hevesi Nelli, Horváth Ádám, Horváth Brigitta, Hursán Dániel, Igliczki István, Imre Gábor, Jarecsni László, Kalina András, Kálmán László, Kárpáti Krisztián, Kincse Szabolcs, Kis Ádám, Kis Balázs, Kis Katalin, Kisné Kalina Valéria, Kiss András, Kiss Gábor, Kopilovics Iván, Korb Zsuzsa, Kordás Imre, Kordásné Kenesei Andrea, Kroutil Gyula, Kuntner Bálint, Kuntner Gábor, Kupecz Márton, Ládi László, Lángné Erdős Katalin, Lengyel István, Levendovszky Tihamér, Lovassy Zsolt, Lucza Mónika, Lucza Tamás, Mártonfi Attila, Megyeri Levente, Menyhárt Andrea, Michnay Andrea, Mogyorósi István, Mogyorósi Istvánné, Molnár Balázs, Molnár Krisztina, Nagy Gábor, Nagy Zsanett, Nemeslaki Ágnes, Neuhauser Márk, Pásztor Endre, Péteri Szilárd, Prószéky Gábor, Rajacsics Tamás, Rák Balázs, Reményi Zsolt, Révi Erik, Sarkadi Csaba, Seres Péter, Sima Dezső, Simon Ferenc, Soczó Zsolt, Solti Gábor, Srej Balázs, Szederkényi Gábor, Tiber Melinda, Tóth Ildikó, Tóth Zoltán, Tóth Zoltán, Vadócz László, Vámosy Zoltán, Varga Péter, Vigh Krisztina, Vlaskovits Dóra.

Külön köszönet illeti *Lengyel Istvánt, Pohl Gábort, Prószéky Gábort* és *Ugray Gábort*, akikkel az automatikus terminológiakivonatolás kutatásában dolgoztunk és dolgozunk együtt, illetve *Vöröss Ferencet* és *Földes Andrást*, akik a MoBiMouse Plus program felhasználásában nyújtottak segítséget.

Köszönetet mondunk az *Oktatási Minisztériumnak*, illetve a *Kutatás-fejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Irodának* is, az *IKTA-00181/2003.* számú, Digitális terminológus című projekt támogatásáért.

Bicske, 2005. június 25.

Kis Balázs
balazs.kis@szak.hu

Az elektronikus szótár használatáról

Kérjük az Olvasót, hogy a szótár telepítése előtt figyelmesen olvassa el ezt a tájékoztatót! **Kérjük, ellenőrizze azt is, hogy a CD-boríték, illetve a kötet hátsó borítójának belső oldala nem sérült-e. Ha igen, az az elektronikus változat korábbi illetéktelen használatára, illetve illetéktelen továbbadására utal. Ez esetben kérjük, haladéktalanul keresse fel az üzletet, ahol a szótárt vásárolta, illetve a Kiadót.**

A CD-mellékleten található elektronikus szótárt a MorphoLogic MoBiMouse Plus programja működteti. Kérjük az Olvasót, hogy a program telepítése előtt figyelmesen olvassa el a CD-n, illetve a Kiadó weboldalán (<http://www.szak.hu/szotar>) olvasható *Végfelhasználói szerződést*. A program telepítésével ugyanis igazolja, hogy elfogadja az abban foglaltakat.

A szótár használatához a Windows 98, Windows Me, Windows 2000, Windows XP vagy Windows Server 2003 operációs rendszer szükséges. A szótár-program minden olyan számítógépen működik, amelyen a fenti operációs rendszerek egyike telepítve van.

Figyelem! A kötethez – annak kis mérete miatt – 8 cm átmérőjű CD-t mellékelünk. Bár a legtöbb berendezés tudja fogadni ezeket a lemezeket, használata előtt ellenőrizni kell, hogy ez valóban így van-e. A CD- vagy DVD-meghajtó ellenőrzése különösen fontos *függőlegesen beépített vagy kitollható tálcá nélküli* (lemeznyílással működő) készülékek esetén.

A szótár telepítésének lépései:

1. Helyezzük a CD-t a számítógép CD- vagy DVD-meghajtójába! Amennyiben 10-20 másodpercen belül nem jelenik meg automatikusan a bejelentkező kép, nyissuk meg a *Sajátgép (My Computer)* mappát, kattintsunk a jobb egérgombbal a CD-meghajtó ikonjára, és az úszómenüből válasszuk az *Automatikus lejátszás (AutoPlay)* parancsot!
2. A *Végfelhasználói szerződés* megjelenítéséhez kattintsunk a kezdőképen a *Végfelhasználói szerződés* hivatkozásra! A szöveg webböngésző-ablakban jelenik meg. Ha elolvastuk a szerződést, zárjuk be az ablakot!
3. A szótár telepítésének elindításához a bejelentkező képernyőn kattintsunk a *Telepítés* hivatkozásra! Elindul a MoBiMouse Plus telepítőprogramja. Célszerű a programot az alapértelmezett beállításokkal telepíteni, ekkor elég minden varázslóoldalon a *Tovább*, illetve *Befejezés* parancsgombokra kattintani.
4. A telepítés után a program a *Programok (Minden program, All Programs)* menüből, azon belül pedig a *MoBiMouse Plus* almenüből indítható. Ha a MoBiMouse Plus programban más szótárak is telepítve voltak a számítógépen, azok a jelen szótárral együtt jelennek majd meg.

Előszó

Figyelem! A MoBiMouse programot a teljes értékű működéshez *aktiválni kell!* A szükséges *aktiválókulcs* a kötet *hátsó borítóján*, belül, a *CD-boríték alatt* található. Az aktiválást interneten, telefonon és levélben is el lehet végezni; ezek közül az internetes változatot javasoljuk, mert ez azonnal megtörténik, és nincs szükség hozzá az ügyfélszolgálat közreműködésére.

Fontos! Aktiválás nélkül a MoBiMouse Plus csak *15 napig használható*. Ez idő alatt időnként 30 másodpercet várakozni kell a szócikk megjelenése előtt (ezt a program jelzi). A 15 nap letelte után a MoBiMouse Plus *egyáltalán nem működik*, de aktiválható. Aktiválás után ezek a korlátozások megszűnnek.

Ha elindítjuk a MoBiMouse Plus programot, nem látunk mást, csak azt, hogy egy „kisegér” ikon megjelenik a tálcán, az óra mellett. Ekkor elegendő az egérmutatót az ismeretlen szó vagy kifejezés fölé húzni, és fél másodpercig ott hagyni. A MoBiMouse Plus automatikusan felismeri a szót és a környezetét, és megjeleníti a megfelelő szócikk(ek)et.

Ha épp nincs szükségünk a MoBiMouse Plus működésére, ideiglenesen kikapcsolhatjuk: kattintsunk egyszer a tálcán a „kisegér” ikonra. Az egér ekkor elbújik. A programot ugyanígy vissza is kapcsolhatjuk: ha még egyszer a tálcáikonra kattintunk, az egér előjön, s a program ismét működik.

A MoBiMouse Plus többi funkciója a program menüjéből érhető el: ehhez a jobb egérgombbal kell a „kisegér”-tálcaikonra kattintani – akár annak kikapcsolt, akár bekapcsolt állapotában. Itt található a program súgója is, amelyben a használatához szükséges minden további információ elolvasható.

Figyelem! E kötet CD-mellékletén *csak* a SZAK Kiadó szótára található. Ha az Olvasó nem telepít más MoBiMouse Plus-kiadványt is, akkor a program nem ad válaszokat az általános szókincs elemeire. Több MoBiMouse Plus telepítése után a különböző szótárak szócikkei együtt jelennek meg.

Fontos! Amennyiben a program telepítése vagy használata közben *hiba történik*, az Olvasó a *Kiadótól* kérhet segítséget: **info@szak.hu**. (Telefon- és faxeszám a kötet belső címodalán.) Amennyiben a programot *telefonon* vagy *levélben* szeretné aktiválni, keresse a MorphoLogic Kft.-t: **info@morphologic.hu** [telefon: (06 1) 225-2320].